

SPIS TREŚCI

WSTĘP (Jacek Wasilewski)	9
MAREK S. SZCZEPAŃSKI: ANI ELIZJUM, ANI HADES. PIĘTNASTOLECIE POLSKIEJ TRANSFORMACJI W PERSPEKTYWIE SOCJOLOGICZNYCH TEORII ZMIANY	13
1. Polska 1989–2004: między nowoczesnością i chaosem	13
2. Teorie modernizacji: liberałowie i prawicowi euroorędownicy	15
3. Dependencyści: między centrum świata a peryferiami	22
4. Modernizacja zależności czy zależność zmodernizowana?	25
5. Rozwój alternatywny i dylematy syndykalistów	31
6. Integralne uwarunkowania zmian i rozwoju – pochwała racjonalnego eklektyzmu	35
7. Polska transformacyjna: czyli jaka? III Rzeczpospolita albo pięć grzechów głównych	37
8. III Rzeczpospolita i pięć dróg jej naprawy	41
9. Zamiast zakończenia	44
Bibliografia (wybrane pozycje orientujące w socjologicznych teoriach zmiany oraz polskiej transformacji)	44
JACEK WASILEWSKI: FORMOWANIE SIĘ NOWEJ STRUKTURY SPOŁECZNEJ	47
1. Wprowadzenie	47
2. Historyczny kontekst zmian w strukturze społecznej	50
3. Kształtowanie się struktury społeczeństwa rynkowego i demokratycznego	77
4. Podsumowanie	98
Bibliografia	100
MAREK OKÓLSKI: PŁODNOŚĆ I RODZINA W OKRESIE TRANSFORMACJI	103
1. Wprowadzenie	103
2. Zmiany zaludnienia	103
3. Podstawowe dane o spadku rozrodczości	105
4. Cechy strukturalne spadku płodności w latach 1984–2004	111
5. Wzorce tworzenia i rozpadu rodziny podłożem spadku płodności	124
Bibliografia	141
MAREK ZIÓŁKOWSKI: ZMIANY SYSTEMU WARTOŚCI	145
1. Wprowadzenie. Określenie wartości	145
2. Czynniki wpływające na system wartości współczesnego społeczeństwa polskiego	147
3. Wybrane wymiary zróżnicowania systemów wartości współczesnych Polaków	156
4. Wartości życiowe Polaków	169
Bibliografia	171
BOHDAN JAŁOWIECKI: PRZEMIANY MIAST I ZBIOROWOŚCI MIEJSKICH	175
1. Wprowadzenie	175
2. Urbanizacja	175
3. Suburbanizacja	178
4. Metropolizacja	181
5. Zróżnicowania społeczno-przestrzenne	187
6. Zmiany społecznego użytkowania przestrzeni miast	192
7. Prywatyzacja przestrzeni	194
Bibliografia	196
HANNA PODEDWORNA: PRZEMIANY ZBIOROWOŚCI WIEJSKICH	199
1. Wieś a obszary wiejskie. Wieś w Polsce jako residuum systemowe	199
2. Zróżnicowanie obszarów wiejskich w Polsce	206
3. Polski „koniec chłopów”	214

4. Zmiany społeczne na obszarach wiejskich	218
5. Nowe funkcje obszarów wiejskich	227
6. Podsumowanie	228
Bibliografia	228
MIROŚŁAWA GRABOWSKA: PARTIE POLITYCZNE W POLSCE PO 1989 ROKU	231
1. Definiowanie partii politycznych. Różne typy partii	231
2. Partyjne otoczenie i wewnętrzna budowa partii	238
3. Powstawanie partii politycznych po komunizmie – wedle Petera Maira	243
4. Mocna pozycja partii postkomunistycznej i wielki brak innych partii	249
5. Przypadek Polski	257
Bibliografia	269
JERZY SZCZUPACZYŃSKI: PRZEDSIĘBIORSTWO I JEGO OTOCZENIE W PROCESIE TRANSFORMACJI SYSTEMOWEJ	275
1. Wprowadzenie	275
2. Dwa przedsiębiorstwa	276
3. Przekształcenia własnościowe	280
4. Dostosowanie przedsiębiorstw do warunków rynkowych	286
5. Nowe wzory kultury organizacyjnej przedsiębiorstwa	293
6. Instytucjonalizacja nowego modelu zbiorowych stosunków pracy	304
7. Sektor małych i średnich przedsiębiorstw	311
8. Podsumowanie	315
Bibliografia	316
ELŻBIETA TARKOWSKA: UBÓSTWO I WYKLUCZENIE SPOŁECZNE. KONCEPCJE I POLSKIE PROBLEMY	319
1. Wprowadzenie	319
2. Ubóstwo: koncepcje i miary	320
3. Zróżnicowanie ubóstwa i ludzi biednych	326
4. Przyczyny ubóstwa a kontekst ocen i wartości: perspektywa strukturalna i kulturowa	329
5. Koncepcja kultury ubóstwa Oscara Lewisa	331
6. <i>Underclass</i>	335
7. Marginalność i marginalizacja	338
8. Wykluczenie społeczne	340
9. O badaniu ubóstwa	344
10. Dawna i nowa bieda w Polsce	345
11. Zróżnicowanie polskiej biedy	349
12. Podsumowanie	360
Bibliografia	362
ANTONI Z. KAMIŃSKI: KORUPCJA W WARUNKACH POSTKOMUNISTYCZNYCH PRZEMIAN USTROJOWYCH: PODEJŚCIE INSTYTUCJONALNE	367
1. Istota korupcji	367
2. Motywacja i kontrola w instytucji, czyli	
3. Zainteresowanie korupcją w świecie po 1989 roku	374
4. Kilka uwag o wpływie czynników ustrojowych na poziom korupcji	377
5. Postkomunistyczna transformacja ustrojowa a korupcja: perspektywa ogólna	382
6. Transformacja ustrojowa a korupcja: przypadek Polski	385
7. Podsumowanie	399
Bibliografia	400
BARBARA SZACKA: PRZEBUDOWA USTROJOWA I PAMIĘĆ PRZESZŁOŚCI	405
1. Wprowadzenie	405

2. Pamięć zbiorowa	405
3. Pamięć zbiorowa w życiu społecznym	411
4. Zmiany pamięci zbiorowej w Polsce	414
5. Podsumowanie	425
Bibliografia	426
SŁAWOMIR KAPRALSKI, JANUSZ MUCHA: KULTURA POLSKA W OCZACH MNIEJSZOŚCI	429
Wprowadzenie	429
1. Badania kulturowe z „perspektywy mniejszościowej”	431
2. Podstawowe pojęcia	432
3. Grupa etniczna	435
4. Dominacja i opór	439
5. Mniejszości etniczne w Polsce	441
6. Romowie/Cyganie: kontrowersje teoretyczne	443
7. Odwrócony obraz: tradycyjna kultura romska jako źródło wiedzy o kulturze dominującej	450
8. Od modelu kulturowego do rzeczywistości społecznej	456
Bibliografia	463
ANDRZEJ RYCHARD: POSTKOMUNIZM: INSTYTUCJONALNY ŁAD CZY CHAOS?	467
1. Wprowadzenie: od zmian języka do zmian instytucji?	467
2. Zmiana języka: nowa rewolucja kulturalna?1	470
3. Instytucjonalny ład czy chaos?	479
Bibliografia	486
NOTY O AUTORACH	489